

ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ЦІЛІСНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ПРАВОВОЇ НАУКИ

С.П. ФЕДОРОВ

Україна, м. Луганськ, Луганська середня загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 28

Засвоєння правових знань покликане суспільством, державою, адже без них життєва подорож може іноді бути не тільки неприємною, але й небезпечною.

Національна програма правової освіти населення потребує вдосконалення системи правової освіти населення, збереження та розвиток вітчизняних традицій у цій сфері та передбачає поліпшення якості підготовки викладачів правових дисциплін та підвищенню ефективності викладання цих дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах.

У правовій науці надзвичайно велика роль юридичних термінів. Вони є найважливішим засобом юридичної техніки. Чим багатший термінологічний фонд, докладніше оброблений, і ширше використовується спеціальна юридична термінологія, тим більшою мірою досягається стійкість знань учнів з правознавства.

Важливість вивчення термінології в сучасному світі незаперечна, так як термінологія є, з одного боку, сполучною ланкою між різними галузями знань, а з іншого боку сприяє чіткому розмежуванню понять.

Термін – це слово або словосполучення, що є назвою певного поняття спеціальної галузі науки, техніки, мистецтва... Юридичний (правовий) термін – це слово (або словосполучення), що уніфіковано використовується в сфері правових відносин, яке визначає правове поняття і відрізняється заданою моносемічністю, функціональною стійкістю.

Робота над формуванням термінологічного апарату учнів передбачає вирішення низки проблем:

1. Усвідомлення наявності термінологічних проблем у вивченні учнями правознавства.
2. Знання причин термінологічної неграмотності, як-от: небажання учнів працювати з термінами; нерозуміння їх значення в силу непередготовленості учня; занадто складно сформульоване визначення терміна в підручнику і т.д.
3. Необхідність підібрати і розробити методи ефективної роботи з термінологічним апаратом.

При виявленні в учнів рівнів термінологічної грамотності в ракурсі цієї причини, що викликає необхідність постійної роботи учнів над правовою термінологією, відзначається ряд помилок, які допускаються ними:

1. Часте змішування учнями близьких або схожих за зовнішнім звучанням, але далеких за змістом термінів.
2. Формальне, зовнішньо правильне озвучування визначення терміна, тобто правильне на слух, але не усвідомлене розуміння його.
3. Третя причина – зміст окремих термінів у залежності від часу, історичної обстановки, місця вживання може трохи або навіть ґрунтовно змінюватися.
4. Четверта причина – постійне збагачення суспільствознавчих дисциплін новими термінами.

Які ж методи засвоєння правознавчої термінології? Традиційно учням, що потрапили в ситуацію термінологічних труднощів, рекомендують звертатися до словників і енциклопедій. Але, відкривши їх, вони тут же стикаються з новими труднощами. Багато визначення термінів даються без виділення основоположних ознак, грішать багатослів'ям, заплутаністю, складністю.

Процес оволодіння школярами термінами, переклад їх у свій словарний запас та використання в своїй мові має свої особливості та труднощі. Відсутність правильної термінологічної роботи в шкільній практиці, як правило, обумовлює термінологічну неграмотність дітей при написанні роботи та в усному мовленні, нерозуміння мови дисципліни. Погане знання орфографії та вимови учнів веде до того, що терміни спотворюються до невпізнанності.

Формування й виховання стійкого інтересу – процес тривалий і складний. В рамках *дослідно-експериментальної роботи за темою “Освітньо-інформаційне середовище як фактор цілісного розвитку особистості”* нами розроблено навчально-практичний електронний комплекс *«Правовий буквар»*.

Метою даного комплексу є розкриття дидактичних прийомів, використання яких дозволить вчителю будувати ефективну роботу над засвоєнням понятійного апарату правознавства; пропонування засобів та форм роботи вчителем як на уроці та і у позаурочний час.

Завданням навчально-практичного електронного комплексу є:

1. Ознайомлення вчителів зі змістом апробованих форм та засобів навчання правознавчим термінам на уроках та у позаурочній діяльності.
2. Розкриття певних прийомів роботи вчителя над термінами та поняттями на уроках правознавства з впровадженням педагогіки співробітництва.

3. Використання інноваційних форм організації роботи із опанування учнями термінологією на уроках правознавства та під час позакласних заходів.

4. Здійснення цілеспрямованої роботи щодо оволодіння учнями змістом поняття на різних етапах уроку.

Форми та засоби роботи над термінологією.

З урахуванням вказаного вчителям правознавства пропонуються деякі прийоми педагогічної технології роботи з поняттями.

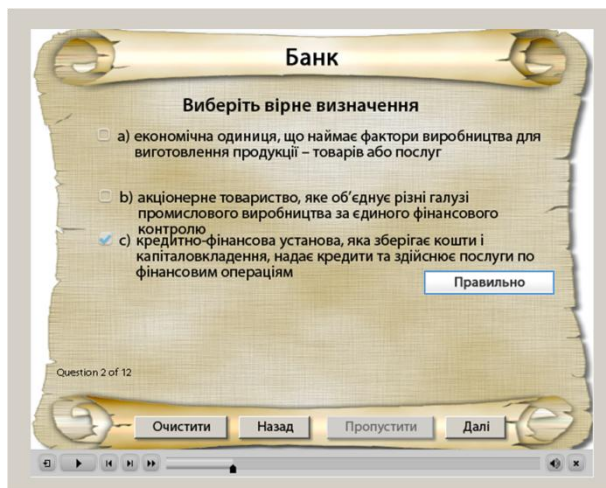
Правовий буквар – навчальний посібник для навчання учнів юридичній грамоті. Буквар допомагає учням засвоїти та навчитися розуміти правові терміни, ознайомитись з їх визначенням, правові терміни. У правовий буквар включені слова-терміни, які активно використовуються при вивченні правознавства.

Правовий буквар складається з набору понять, які починаються на одну букву. Кожна буква містить по дванадцять термінів, які необхідно впізнати за запропонованими варіантами визначень. Учні мають можливість впізнати запропонований термін, а у разі

необхідності та зацікавленості визначити інші юридичні поняття за поданою буквою. Використовується проблемно-пошуковий метод навчання. Робота з правовим букварем дозволяє підвищити інтерес учнів, розширити світогляд та поповнити словниковий запас учнів. Правовий буквар можна використовувати

кілька разів в одному і тому ж класі, як для закріплення, так і для повторення вивченого матеріалу.

Одним з відомих нетрадиційних видів уроку є граматична гра – **кресворд**, що таїть у собі великі можливості для розвитку творчих здібностей, тренування пам'яті. Відгадування кресворду дозволяє використовувати всі рівні засвоєння знань: від відтворюючої діяльності до головної мети – творчо-пошукової діяльності.

Процес відгадування кросвордів є своєрідною гімнастикою, яка мобілізує і тренує розумові сили учня. Відгадування кросвордів відточує і дисциплінує розум, привчає учнів до чіткої логіки та міркування. Відгадування можна розглядати як процес творчий, а сам кросворд – як творчу задачу.

Філворд. Даний тип кросворду представляє з себе поле заповнене літерами. У всьому цьому скупченні букв необхідно відшукати слова, які наведені поруч у вигляді списку. Філворди бувають двох типів: угорські та німецькі. У даному типі філворді одна буква може бути використана один раз.

Філворд – це своєрідна самоперевірка, цікавий тест. Навчальна роль філвордів полягає в тому, що дозволяє в ігровій ситуації інтенсифікувати процес засвоєння нових знань, а позитивні емоції, що виникають у учнів у процесі розгадування філвордів, сприяють попередженню перевантаження. Тут же вирішення питань індивідуального та диференційованого підходу до учнів. Розвиваюча і організуюча роль філвордів полягає в тому, що при їх вирішенні учням доводиться без жодного примусу працювати з навчальними посібниками та іншою літературою. Створюються умови для корисної організації вільного часу.

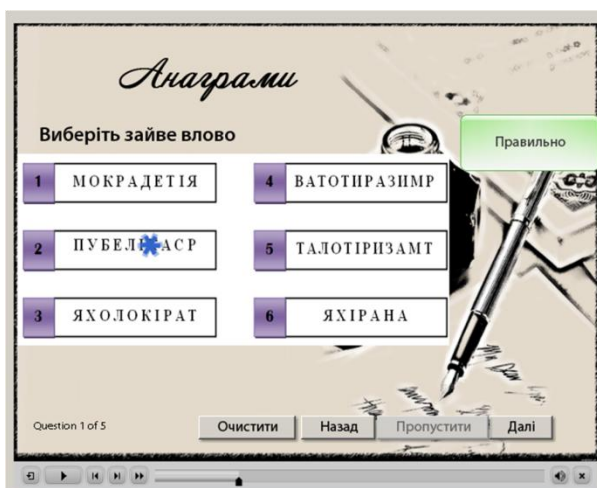
Розгадування філвордів – це відмінний спосіб згаяти час і прекрасний засіб для підвищення ерудиції, кмітливості, розширення світогляду, тренування пам'яті та логічного мислення. Кожен філворд містить дванадцять термінів з певної теми. За допомогою визначень, які надаються, учням необхідно знайти цей термін.

До філворду тягнуться всі учні. Адже відгадка хоча б одного слова в цілому філворді – це вже успіх. Це приносить радість, з'являються позитивні емоції, впевненість у своїх силах, мимоволі виникає бажання шукати і відгадувати інші слова. Таким чином актуалізується пізнавальний процес, через викликаний інтерес. При індивідуальній роботі з філвордом учень отримує максимум самостійності. А самостійна робота – важливий шлях освоєння нових та застосування раніше отриманих знань, умінь і навичок.

Підтримання пізнавальної активності учнів у ході контролю за рівнем знань – важлива умова успішності навчального процесу. Однак відомо, що повторне відтворення дітьми навчального матеріалу, будучи важливим, в плані закріплення і контролю, знижує інтерес до предмета, якщо проводиться дублюючим чином і у формі простого повторення. Філворди можуть бути засобом перевірки засвоєння фактичного матеріалу з правознавства та покликані поживати опитування й активізувати пізнавальну діяльність учнів.

Розгадування філвордів підвищує рівень самостійності і самодіяльності учнів на уроці. Змінюється ставлення учнів до предмету, до вчителя, один до одного. В електронній версії філворду передбачена можливість перевірки, виправлення помилок і оцінки за роботу. Це підвищує об'єктивну спрямованість діяльності учнів на розвиток своєї особистості. Розв'язання правознавчих філвордів збільшує пізнавальний світогляд учнів.

Для підвищення пізнавальної активності та розвитку мислення учнів використовуються **анаграми**. Робота по відновленню деформованих слів перш за все сприяє підвищенню швидкості мислення, формує увагу, стимулює процес пізнання. Цей прийом заснований на реалізації законів розвитку психіки, на стимулюванні інтересу до процесу пізнання нового.

Розвиваючий ефект при використанні даного методу, безумовно, позитивний: це концентрація уваги, осмислене запам'ятовування, швидкість, гнучкість, самостійність мислення, здатність до передбачення, відчуття цілого, творче мислення, лінгвістичні здібності. Анаграми можна використовувати як на уроках, так і у різноманітних позакласних заходах. Анаграми складені з слів – правових понять з певної теми. Тема навмисно не вказується, тому що учневі необхідно не тільки впізнати «зашифровані» слова-поняття, але й знайти зайве, при цьому пояснивши причину.

Однією з цікавих форм роботи є творча діяльність учнів з відтворення правового понятійного **словосполучення** і поєднання його із запропонованим визначенням. Побудова повноцінного юридичного поняття викликає в учнів зацікавленість. Завдання ускладнюється тим, що слова – частини словосполучення подані у початковій формі. Цю роботу можна використовувати за груповою або індивідуальною формою.

Тематичні інтелектуальні ігри дуже цікаві тим, що можуть істотно різноманітнити уроки й зацікавити учнів, тому що учням для вікторини з певної теми або на уроці необхідно непогано знати матеріал, володіти термінологією.

Під час гри «Вірю – не вірю» учням необхідно вказати, які із

запропонованих правових термінів відповідають дійсності, а які – ні. Кожен блок завдань починається питанням: «Чи вірите Ви, що...»

На уроках правознавства також можна використовувати різноманітні юридичні вислови, **афоризми**, «крилаті» фрази видатних людей. Ця форма роботи допомагає учням зрозуміти політичні та правові явища, порівняти їх з життєвими прикладами, аналізувати і робити власні висновки.

Наступний варіант завдання розрахований на сильних учнів: на картці написано назву однієї з нещодавно вивчених тем з правознавства, а учень, що відповідає, повинен сам згадати і написати значення термінів, що відносяться до заданої теми.

Наведені в роботі приклади завдань з усунення термінологічної неграмотності учнів, звичайно ж, не вичерпують всіх можливостей роботи вчителя в цьому напрямку. Головне їх достоїнство в тому, що вони досить прості в застосуванні, і в той же час дозволяють розраховувати на непоганий результат навіть в слабкому класі.

Отже, забезпечення максимального розвитку пізнавальних інтересів особистості можливе лише за умови поєднання творчої активності учителя і учнів. Спільна діяльність учнівського колективу в атмосфері доброзичливості взаємної підтримки дає змогу не лише здобувати нові знання, а й розвивати саму пізнавальну діяльність, інтерес до предмету. Захоплення вчителя породжує захоплення учнів.

Сподіваюсь, що запропоновані форми роботи створять більш сприятливі умови для успішного навчання та розвитку здібностей кожного учня.

Вчити право, щоб знати, знати, – щоб жити достойно! (Гасло уроків права).